

ÖTVENÉVES A CALVIN-TÉRI SZÖKŐKUT

A múlt század utolsó évtizedeiben az általános fejlődés során hazánkban az építkezés is széles mederben indult meg. A fővárosban egymást követték az új középületek, közművek, szobrok, emlékművek. A nyolcvanas években javában folyt már Budapest nagyarányú építkezése és városdíszítése. Ebben az időben került mai helyére a Calvin-téri szökőkút is.

Ybl Miklós-nak, az újjászülető Budapest kiváló építőművészenek egyik szép terve valósult meg a Calvin-téri szökőkuttal. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár ajándékozta a székesfővárosnak — amint a mű kétoldali felirása is jelzi. A Danubius-kutnak elkeresztelt szökőkút Ybl Miklós utmutatása szerint 1880—1883. években készült és 1884 elején már ott állt mai helyén, a főváros lakosságának nagy örömeire, díszítve az öt utca torlatában elterülő teret.

Prém József, a korszak egyik ismert írója és művészeti kritikusa, egykori beszámolójában azt írja, hogy a *művész a kut szoboralakjaiban Magyarország négy legnagyobb folyóját személyesítette*. E négy folyó allegorikus alakja a medence körül háromoldalt kiszögellő architekturali törzsön ül. Az egyik bájos ifjú nőialak — szemben a Kecskeméti-utcával — egymásra helyezett lábakkal, két kezében hálót tart, amelyben néhány kecsge fickándozik. Ez az alak a Tiszát személyesíti. A Dráva női alakja — a Baross-utcával szemközt — egyik lábát díszes edényen nyugtatja, ölében csigákat és kagylókat tart. Homlokán — mint ékitörszer — meg hajában is kagyló látszik. *A legszebb női szoboralak, a maga elé merengő Száva*. Ez a királynői szépség a Vámház-kört felé néz.

Az öreg Dunát a kut tetején álló szakállas férfialak ábrázolja, szemben a Múzeum-körrel. Neptun-szobrokra emlékeztet — vállán lecsingő lepel, lábát egy delphin fején nyugtatja, jobbkezeben díszes evezőlára támaszkodik, balkezeben kagylót szorit. A mű a Dunát személyesítő alaktól kapta régi, elfelejtett nevét: *Danubius-kut*. A medence fölött ülő női alakok közt és a kut más részein is domborművi, stílizált díszítések láthatók.

A műnek Fessler Leó, az akkoriban már Budapesten letelepedett osztrák származású szobrászművész volt az alkotója. A szökőkutnak és a szoboralakoknak Fessler Leó készítette kis mintáit Brestyánszky Béla szobrász faragta ki teljes nagyságra, a gazdag ornamentikát pedig Marchenke Vilmos szolgáltatta.

Fessler Leó 1831-ben, Bécsben született. Atyja a szobrászat tanára volt. Fessler Leó néhány szobormunkát készített az Andrássy-uti Műcsarnok homlokzata számára és ezekkel feltűnt. Ybl Miklós figyelme különösen ráirányult, az ő biztatására Bécsből Budapestre költözött.

Kortársai a Calvin-téri szökőkutat *ítélték Fessler legsikerültebb alkotásának*. Ezenkívül még nevezetesebb műve: a tizenkét apostol a Bazilika körüldjén, továbbá Krisztus és a négy evangélista, az Operaház főhomlokzatának leg több

szobra, valamint a budai várkert szobrainak egyrésze és az oszlopbejárat két oroslánja.

A művészt később mindinkább mellőzték, utóbb megtört, idegbeteg emberként nyomorba jutott és végül könyvtárát, értékes gyűjteményeit is el kellett adnia. 1893-ban halt meg *Ujpesten*.

Brestyánszky Béla szobrászművész Ybl Miklós egyik kedvelt munkatársa volt abban az időben. 1832-ben született *Budafokon* és pályáját mint egyszerű szobrászinas kezdte *Casagrande* olasz szobrásznál *Esztergomban*. Ezután kilenc évet töltött Olaszországban. *Velencéből Triestbe* ment és 1861-ben *Capolino* olasz szobrász egyik karrarai márványból faragott művét fejezte be. Ezzel olyan sikert aratott, hogy a triestzi városi hatóság a városháza és a székesegyház homlokzatának szobrászati díszítésével bízta meg, majd vele készítette Capolino siremlékét. 1863-ban Budapestre jött, *Izsó Miklós* és más mesterek műtermében dolgozott, utóbb résztvett a pesti Vigadó és a *kassai székesegyház szoborműveinek* készítésében. 1865-ben Velencében alkotta a most *Bassanóban* levő, nagyméretű *Gyászoló géniuszt*. 1867-től 1880-ig Bécsben dolgozott köz- és magánépületek díszítésén. Jelentősebb bécsi művel: a Zeneakadémia és az osztrák államasvasuti palota homlokzatának díszítése és *Aspern* hidjának szobrászati kiképzése. Közben a Műcsarnokban kiállította a *Mária és gyermek Jézus* című koralaku domborművét, az *Amor és Psyché*t és báró *Edelsheim Gyula* mellszobrát. A szoborpályázatokon is szerepelt és megnyerte a Deák-szobor 3000 frankos harmadik díját.

A nyolcvanas évek elején hazatért Budapestre és az akkori nagyarányú építkezések szobrászati munkáiban vett részt. *Brestyánszky* készítette a Vigadó *Lyra*-szobrát, a homlokzat művészi díszítéseit, az Operaház egyik emeleti fülkéjében a *Melpomene*-szobrot és a homlokzat párkányán *Weber, Rossini* és *Lully* szobrát, valamint az Országházban *I. Mátyás, Miksa, I. Ferenc és Báthory István* szobrát. A keleti pályaudvar homlokzatát is ő díszítette allegorikus szobrászati munkával és eredeti alkotásainak munkái közben vállalkozott a Calvin-téri szökőkút nőalakjainak köbfaragására. 1895-ben halt meg Budapesten.

Marchenke Vilmos főleg díszítő szobrász volt. Egy egész életen át végzett munkásságából jelentősebb művei a Váci-utcai új városháza díszítő szobrászmunkái, amelyet 1875-ben készített. Marchenke végezte a budapesti Operaház díszítő szobrászati munkáit, a lipótvárosi Bazilika külsején és a szentély kupolaboltozatán levő díszítő munkákat és Ybl Miklós terve alapján a Bazilika keresztelő-medencéjét is ő készítette. Az új Országház épületének sok dekoratív szobrászmunkáját végezte el. Megemlékezésre érdemes még a *krasznahorkai vártemplom* alatt lévő sírbolt, valamint *Ney Ferenc* siremléke.

Még csak félszázada áll helyén a Calvin-téri szökőkút és alkotói közül már egyik sem él, de a szép Danubius-kut változatlanul hirdeti tehetségük erejét.

A Calvin-téri szökőkút legszebb nőalakja, a Száva folyó megszemélyesítője.